

Francesc Macià, el mite fundacional d'ERC que va fer història

Els historiadors Josep Maria Roig i Fermí Rubiralta expliquen aspectes poc coneguts del personatge: la seva relació amb Alfons XIII, la tasca com a enginyer, la seducció pel Sinn Fein i el seu esperit militar

Francesc Macià amb Lluís Companys durant la campanya de les eleccions municipals del 12 d'abril del 1931. | Fundació Irla

El 19 de març del 1931, naixia Esquerra Republicana de Catalunya (<https://www.naciodigital.cat/noticia/217152/via-amplia-esquerra-1931>), partit que aplegava tots els corrents polítics de les esquerres. El 14 d'abril següent, ERC feia història amb una victòria esclatant en les eleccions municipals i la proclamació de la República Catalana. Tres dies després, i a través d'una negociació amb el nou govern provisional de la República, s'acordava la instauració de la Generalitat sota la presidència de Francesc Macià. Tots aquests esdeveniments se sintetitzen en la figura emblemàtica de Macià, *l'Avi*.

Macià va presidir la Generalitat fins a la seva mort, el dia de Nadal del 1933. Si la seva presència havia encarnat el nou camí iniciat pel país sobre la derrota de l'Espanya borbònica, el seu comiat va ser el naixement d'un mite que anava més enllà de la política. La tragèdia que s'abatia sobre Catalunya i sobre la República poc després encara farien més gran la seva figura.

L'*Avi* és una de les personalitats més conegudes de la nostra història i considerada referencial pel seu partit, però també per altres sectors del catalanisme, que l'han ubicat sempre en l'espai més ferm del nacionalisme i en un separatisme de pedra picada. Però la trajectòria de Macià té

molts vessants i és més complex del que pot semblar. Revisitar-lo ofereix moltes sorpreses.

[noticia]209611[/noticia]

Josep Maria Roig Rosich i Fermí Rubiralta són els dos historiadors que millor coneixen la figura de l'expresident. Roig Rosich és exdirector del Centre d'Història Contemporània i de la *Revista de Catalunya* i autor d'obres com *Francesc Macià: de militar espanyol a independentista català (1907-1923)* i *Francesc Macià, polític, teòric, agitador: documents (1907-1931)*. I Fermí Rubiralta, autor de títols com *Una història de l'independentisme polític català. De Francesc Macià a Josep-Lluís Carod-Rovira i Miquel Badia. Vida i mort d'un líder separatista*.

[noticia]213742[/noticia]

Els dos historiadors dibuixen un Macià complex, més enllà dels tòpics. Recorden que era fill d'una família de comerciants de les Borges Blanques que es va instal·lar a Vilanova i la Geltrú perquè el seu port facilitava el negoci amb l'oli de les Garrigues. El seu casament amb Eugènia Lamarca, d'una saga de grans propietaris rurals, li va obrir moltes portes mentre feia carrera militar en el cos d'enginyers. Val a dir que en aquell moment ell ja tenia la carrera militar consolidada i mai es va integrar plenament en l'alta societat penentina.

L'amistat amb Alfons XIII

Roig explica que Macià, sent tinent coronel, va conèixer el rei Alfons XIII en els inicis del seu regnat -que va començar el 1902- i va travar-hi certa amistat. Fins al punt que Macià li va demanar audiència per defensar l'ampliació del projecte del Canal d'Aragó fins a terres de Lleida. Anys més tard, Macià descriuria l'encontre en termes àcids: "Amb la seva característica lleugeresa, em va dir que sí sense ni escoltar-me". La ruptura amb el rei vindria poc després.

Un acudit contra l'exèrcit va provocar l'assalt al setmanari *Cu-Cut* per un grup de militars i l'aprovació de la llei de jurisdiccions, que sotmetia els suposats delictes d'opinió contra la unitat d'Espanya i l'exèrcit a jurisdicció militar. Macià va protestar per l'assalt i això el va convertir en un maleït dins de la milícia, mentre es creava el moviment de Solidaritat Catalana, aliança de totes les forces catalanistes i republicanes.

[noticia]209803[/noticia]

Macià s'hi va integrar -a proposta de Francesc Cambó-, una decisió que va irritar l'exèrcit. Se'l va amenaçar de sotmetre'l a un tribunal d'honor. Macià va adreçar-se al rei per demanar-li ajuda, però Alfons XIII li va donar l'esquena. En aquell moment, va començar la seva gradual ruptura amb la monarquia espanyola. Macià va optar per renunciar a la carrera militar i es va presentar per diputat pel districte de les Borges Blanques.

Un diputat que sap dimitir

"Mai va perdre una elecció", recorda Roig Rosich. Macià va ser diputat a Corts per les Borges Blanques del 1907 fins al 1923. Es dona el cas que el 1907 va ser elegit alhora diputat per les Borges i per Barcelona, però va escollir l'acta de les Borges. La seva etapa com a diputat va tenir un parèntesi: "Va fer una cosa inimaginable: dimitir el 1915, davant la paràlisi i la corrupció que veia en la política espanyola". Després de la gran crisi del 1917, quan la monarquia va trontollar, va tornar al Congrés.

Si els primers anys va ser un diputat centrat en els interessos del territori que representava, defensant la pagesia i el sector de l'oli, després del 1917 parla sobretot perquè l'escoltin a Catalunya. El seu discurs es fa més radical, alhora que deixa enrere la seva inicial vinculació amb la Lliga, partit de Cambó que veu cada cop més conservador.

Enginyer i corresponsal

Roig Rosich destaca altres vessants de Macià, com el d'enginyer: "Els informes topogràfics que fa

sobre el ferrocarril del Noguera-Pallaresa impressionen pel seu rigor. Influxen en molts projectes d'infraestructures, com la carretera de l'eix de l'Ebre que va de Lleida a Tortosa per culminar a Tarragona, clau per donar sortida a l'oli de ponent. O com en el Canal d'Aragó".

Un aspecte poc conegut és la seva tasca com a corresponsal de *La Publicidad* -que aleshores sortia en castellà- durant la Primera Guerra Mundial. Roig Rosich destaca que en els articles es mostra el seu esperit militar: "En una de les seves cròniques, quan veu el funcionament de la infraestructura dels exèrcits, en les comunicacions, en sanitat i armament, arriba a escriure: "Quina meravella de guerra!".

L'estratègia irlandesa de l'"Avi"

La seva radicalització s'accelera després del 1917. Rubiralta destaca l'assumpció d'una estratègia irlandesa per part de Macià després del fracàs electoral del primer partit que funda, la Federació Democràtica Nacionalista, explícitament independentista: "Macià opta amb Estat Català per una via Sinn Fein, que implica un front polític i un front militar, tesi defensada per Daniel Cardona". "Macià - explica Rubiralta- va reunir des dels vells de la Unió Catalanista a molts joves, com Cardona, que l'anomenen l'Avi".

Són els anys del Macià conspiratiu, quan s'exilia mentre a Espanya governa el dictador Primo de Rivera. Viatja a Moscou (el 1925), buscant suport per al seu projecte insurreccional. Es cova Prats de Molló. Un pla d'invasió que va fracassar (per una delació) però que, segons Roig, "no era una bogeria perquè Macià havia calculat molts factors, com un acord amb la CNT i la idea d'instal·lar-se a Olot, sabent que hi arribaria un contingent de reclutes que creia poder atreure". Macià va afrontar un judici a París, del qual va sortir quasi indemne. Va aconseguir la internacionalització del cas català. Però hi ha un moment en què canvia d'estratègia i topa frontalment amb Cardona.

Després, el 1928, amb 70 anys, va viatjar a Amèrica per propugnar l'anomenada Constitució de l'Havana. Un viatge que a aquesta edat ja era una aventura i que va contribuir a reforçar la seva imatge i el seu prestigi entre la comunitat catalana a l'exterior.

Pactar amb l'esquerra espanyola?

L'agost del 1930, Estat Català signa el Pacte de Sant Sebastià amb els republicans espanyols. Ho fa després de molts dubtes de Macià, que no se'n refia de l'esquerra espanyola. Ell no hi assisteix i hi envia Jaume Aiguader, que exigeix el compromís ferm en favor de l'autogovern de Catalunya. L'obtenen. Ho explica Rubiralta: "Macià copsa la limitació electoral del separatisme i opta per intentar la confluència de tots els republicans en el que serà ERC. La ruptura amb Cardona és un fet".

Rubiralta destaca que al costat del 90è aniversari d'ERC se celebren els 90 anys de Nosaltres Sols, l'organització fundada per Cardona després de la seva ruptura amb Macià. Hi ha un debat en el si de l'independentisme, on un sector *macianista* liderat per Miquel Badia i Josep Dencàs, que es fan forts en les joventuts d'ERC, les JEREC, opta per cercar els objectius a través de l'hegemonia d'Esquerra i l'acció dins de les institucions. Sembla un debat etern.

Aquest 2021, ERC commemora els seus 90 anys d'història. La figura de Francesc Macià continua ben viva en tots els seus matisos, que el fan difícil d'encasellar. Possiblement, el personatge de l'Avi reuneix en una sola persona totes les contradiccions i debats interns dins d'un sobiranisme que després d'intents insurreccionals, finalment, va optar per la via de la política.